

UOT: 821.512.162(091)

Günel Səfərova*

CƏFƏR RƏMZİ İSMAYILZADƏNİN AZƏRBAYCAN ƏDƏBİYYATI İLƏ BAĞLI ARAŞDIRMALARI

Xülasə

Məqalədə ədəbiyyatşünas alim Cəfər Rəmzi İsmayilzadənin klassik və müasir ədəbiyyatımızla bağlı araşdırmaları öz əksini tapmışdır. Cəfər Rəmzinin klassik ədəbiyyatımızın nümayəndələri haqqında yazdığı "Bir müxəmməs haqqında", "Məhəmməd Füzulinin "Leyli və Məcnun", müasir ədəbiyyatımızla bağlı "Əliabbas Münzib", "Əliğa Vahid", hazırda füzuliyünas və qəzəlxan kimi tanınan Mail Əliyev haqqında yazdığı "Füzuli şeirinin pərəstişkari", Mirrəhim Mirməhmud oğlu Ələsgərli haqqında "Döyüşçü şair", Rüfət Əhmədzadənin satirik şeirlərindən bəhs edən "Düzü-düz, ayrını-ayrı", "Almazada İldırım", "Müşfiq haqqında xatirələrim", adı elm aləminə məlum olmayan Mürsəl haqqında yazdığı "Nəməlum şairin iki şeiri", Bakı şairlərindən Həsən Səyyar haqqında "Bir şair yaşardı...", 1921-ci ildə Hövsən kəndində doğulan və 1944-cü ildə Baltik cəbhəsindən qara kağızı gələn Həsən Qasım oğlu Abdullayevdən və şeirlərindən danışan "Ömür vaxtsız solsa da...", eyni zamanda unudulmaqda olan şairlər haqqında yazdığı "Abasolt Rizayi", "Şair Bağır", "Yadigar şeirlər" məqalələri tədqiq olunmuşdur.

Məqalədən aydın olur ki, əsasən İran ədəbiyyatı mütəxəssisi kimi fəaliyyət göstərən Cəfər Rəmzinin diqqətindən Azərbaycan ədəbiyyatı da kənar qalmamış, bir ədəbiyyatşünas kimi o öz ədəbiyyatımızın nümayəndələrini də tədqiq etmiş, belə ki, klassik və müasir Azərbaycan ədəbiyyatı ilə də sistemli şəkildə məşğul olmuş, unudulmuş, cəmiyyətin diqqətindən yayınmış şairləri elm aləminə tanıdırmaq üçün ədəbiyyatımıza böyük töhfələri vermişdir.

Açar sözləri: klassik, məqalə, şair, satirik, yaradıcılıq, şeir, qəzəl

Giriş. Ədəbiyyatşünas alim Cəfər Rəmzi İsmayilzadənin elmi araşdırmalarının əhatə dairəsi, yalnız XIX-XX əsrlər İran ədəbiyyatını tədqiq etməklə məhdudlaşmamışdır. O, klassik, habelə, müasir Azərbaycan ədəbiyyatının problemləri ilə maraqlanmış, mətbuatda elmi cəhətdən əhəmiyyətli yazılarla çıxış etmişdir.

Cəfər Rəmzinin ədəbiyyat tarixçiliyi baxımından maraq doğuran əsərlərindən biri "Bir müxəmməs haqqında" məqaləsidir. Məqalədə Həsənoğlunun müasiri olan Nəsir Bakuyi və onunun Azərbaycan dilində yazdığı bir müxəmməsi barədə məlumat verilmişdir. Bu məqalənin həm məkanada yazılmış variantı, həm də çap variantı mövcuddur. 6 aprel 1977-ci ildə yazılmış və variantları bir-birindən o qədər də fərqlənməyən bu yığcam məqalədə müxəmməsi tarixi hadisələrlə paralel şəkildə təhlil edib onunun Sultan Məhəmməd Ulcaytu Xudabəndəyə (hökmdarlıq illəri 1304-1316) ithaf olunduğunu sübuta yetirən C.Rəmzi çox doğru olaraq bildirir ki, "bu şeir göstərir ki, Həsənoğlunun zama-

nında Azərbaycanın müxtəlif yerlərində azərbaycanca yazan müqəddir şairlər olmuş, Azərbaycan dili 700 il bundan əvvəl klassik dil kimi bəllüləşmişdir" [1, s.3].

"Azərbaycan dilində ilk dəfə "Leyli və Məcnun" poemasını yazan təbrizli Həqiridir" [2, s.3], deyər C.Rəmzi Məhəmməd Füzulinin "Leyli və Məcnun" poeməsindən danışarkən, onu Nizaminin eyniadlı əsəri ilə müqayisə edir. Üstünlüyü Füzulinin əsəri ilə verərək yazır: "Füzuli ustad deyər müraciət etdiyi Nizamidən daha çox irəli gedir. Füzuli başqa bir aləm yaradır. Leyli və Məcnunun sevgisini elə bir eşq və məhəbbətlə yaradır ki, özündən əvvəlki və özündən sonrakı "Leyli və Məcnun"ları kölgədə qoyur" [3, s.2].

C.Rəmzinin elmi yaradıcılığında XIX-XX əsrlər Azərbaycan ədəbiyyatının tədqiqi və təbliği məsələləri də mühüm yer tutur. Müəllifin "Məcməüş-şüara" məqaləsini bu istiqamətdə atılmış əhəmiyyətli addımlardan biri hesab etmək olar. Məqalədə ədəbi məclisin yaranması,

* Azərbaycan Dövlət Pedaqoji Universiteti, E-mail: gunel84@yahoo.com

füzləri, fəaliyyət dairəsi haqqında məlumat verən müəllif təəssüflə qeyd edir ki, bu vaxta kimi məclisin fəaliyyəti və orada iştirak edənlərin həyat və yaradıcılıq yolu sistemli şəkildə öyrənilməmiş, bu səbəbdən də "o şairlərin bir neçəsinin adı ədəbiyyat tarixi kitablarında təsadüfən qeyd olunsada da, əksəriyyətinin adı və əsərləri ictimaiyyətdə məlum olmamışdır" [4, s.79].

"Döyüşçü şair" adlı məqaləsində 1918-ci ildə Bakıda anadan olan, Pedaqoji İnstitutun ədəbiyyat fakültəsinə bitirib, 1939-1940-cı illərdə Ucarada müəllimlik edən, 1941-ci ildə müharibəyə gedib döyüşlərin birində şəhid olan Mirrəhim Mirməhəmməd oğlu Ələsgərli haqqında məlumat verən və onun "Qızıl aşıqar Kərimə" şeirini oxuculara təqdim edən C.Rəmzinin arxivində Əliqə Vahidə bağlı bir yazı və 21 dekabr 1990-cı ildə yazdığı Səməd Mənsur haqqında bir məqalə də mühafizə olunur ki, hər ikisi xatirə sənəyidir.

Rüfət Əhmədşadənin satirik şeirlərindən bəhs edən "Düzü-düz, ayri-ni-ayri" məqaləsində onun satirik əsərlərinin dəyərini müəyyənləşdirməyə çalışan müəllif, "Bakı" qəzetində çap etdiyi "Sabir ədəbi məktəbinin davamçısı" adlı məqaləsində XX əsr Cənubi Azərbaycan poeziyasının tanınmış nümayəndəsi olan Mirzə Hüseyn Kəriminin lirik və satirik əsərlərinin təhlil edərək bu qənaətə gəlir ki, "o öz yaradıcılığında Yaxın Şərqi klassik ədəbiyyatının qabaqcıl ənənələrindən, xüsusilə, Sədi və Hafiz kimi dahi sənətkarların şeirlərindən istifadə etmişdir... Satirik şeirlərinin isə o, M.Ə.Sabirin təsiri ilə yazmışdır. Kəriminin müasir İran həyatının qüsurlarını, ümumiyyətlə, ictimai çatışmazlığı tənqid edən satiralarında Sabirin nüfuz və təsiri aydın surətdə görünür" [5, s.3].

C.Rəmzi elmi yaradıcılığında, əsasən, XX əsrdə yaşayıb-yaratmış və adı sovetlər dönməsində cəhətlə cəhətlənən, ya da qadağan olunmuş şair və ictimai-siyasi xudimləri ədəbi-elmi ictimaiyyətə tanıdırmağa ehtiyac duymuşdur ki, onlardan Almaz İldırım, Süleyman Təkinər və Əliabbas Müznibi qeyd etmək olar.

C.Rəmzinin "Almazda İldırım" adlı məqaləsində vətəndəndən didərgin salınan Almaz İldırımın (1907-1952) nakam taleyi və yaradıcılıq yolundan bəhs olunur. Məqalədə 1920-

1930-cu illərdə Bakıdakı ədəbi mühit, yeni ədəbi cəmiyyətlərin, o cümlədən "Qızıl qələmlər" və Azərbaycan Proletar Cəmiyyətinin təşkili və A.İldırımın buradakı fəaliyyəti işıqlandırılır. A.İldırımın tutulması, Dağıstanə sürgün edilməsi, sürgündən sonra Bakıya qayıtması, buradan da xarici ölkələrə: əvvəl İrana, sonra da Türkiyəyə mühacirət etməsinin səbəblərini açıqlayan bir məqalə, demək olar ki, dövlət müstəqilliyinin zərfinə bərpasından əvvəl didərgin şair haqqında yazılmış ilk sanballı elmi məqalələrdən biridir.

Məqalənin bir yerində oxuyuruq: "Açı səbəblər nəticəsində qərbətdə düşən şairin əsas qəyasi vətənə qovuşmaq idi. Heç bir ölkə onun vətən kimi mənəvi ehtiyacını təmin edə bilmirdi" [6, s.7].

Süleyman Mehmet Təkinər Bakıda doğulmuş, Böyük Vətən müharibəsi illərində osir düşərək Almaniyə və Türkiyədə mühacirət ömrü yaşamağa məcbur olmuşdur. C.Rəmzi Azərbaycan dövlət müstəqilliyinin bərpasından sonra Vətənə gəlməyə müvəffəq olan sənətkarlara görüşmüş, onun həyatı və şəxsiyyəti ilə yanaşı, vətən həsrətli şeirləri barədə də "Azərbaycan müəllimi" qəzetində dərc etdiyi məqalədə məlumat vermişdir.

XX əsrin birinci yarısında yaşayıb-yaradılan tanınmış şair və jurnalistlərdən biri də Əliabbas Müznib (1883-1938) olmuşdur. O, "yaradıcılıq satirik şeirlərlə başlamış, Rusiyada 1905-07-ci illər inqilabından sonra "Molla Nəsrəddin" ədəbi məktəbinin təsiri ilə çarizmi, ictimai ədalət, dini fanatizmi tənqid edən şeirləri ilə tanınmışdır" [7, s.163-164]. Məlum olduğu kimi, XX əsrin 80-ci illərinə qədər Ə.Müznib də "qadağan olunmuşlar" xüsusiyəsində idi. Onun bir çox əsərlərindən, xüsusilə Rus çarizmini və Sovet quruluşunu tənqid edən əsərlərindən çoxlarının xəbəri yox idi. C.Rəmzi "Əliabbas Müznib" məqaləsində onun rus istibdadını ifşa edən "Heykəli-istibdad qarşısında" şeirini ilk dəfə ədəbi ictimaiyyətə təqdim etmişdir.

C.Rəmzinin haqqında məlumat verdiyi repressiya qurbanı olan Bakı şairlərindən biri də Mirhəsən Münsifdir. Müəllifin məlumatından və onun oxuculara təqdim olunan "Şüərə" şeirindən görünür ki, M.Münsif əsərlərini klassik şeir üslubunda yazan istedadlı şairlərdən

olmuş, əfsus ki, şeirlərinin əksəriyyəti itib-batmışdır.

Müşahidələr göstərir ki, C.Rəmzi unudulmuş, unudulmaqda olan şairlərin irsini üzə çıxarmaq, onlara ikinci dəfə həyat vermək üçün inadlı və səmərəli axtarışlar aparmışdır. Bu axtarışların bir bəhrəsi də müəllifin "Nəməlum şairin iki şeiri" əsəridir. Bu məqalədə adı elm aləminə məlum olmayan şair Mürsəl haqqında məlumat vermişdir. Məlumatdan aydın olur ki, Mürsəl Bakı şairlərindən olmuş və XIX əsrdə yaşamışdır. Şeirlərini əruz vəznində yazan şairin əsərlərini başlıca mövzusu saf, təmiz eşqin tərənnümü olmuşdur. Müəllif onun "Bizimdir" mürəbbesini və "Olsun bənə" radifli qəzəlini oxuculara çatdırmış, şeirlərinin toplanması işində fəaliyyətini davam etdirmişdir.

"Bir şair yaşardı..." adlı yazı Bakı şairlərindən Həsən Səyyar haqqındadır. Yazıda H.Səyyar haqqında qısa məlumat verilib, "Təəssürat", "Yurdum" şeirləri və qəzalları əsl sənət nümunələri kimi dəyərləndirilib. Müəllif onun "Olmasın" radifli beş bəndlik qoşmasını da verib ki, həmin əsərin iki bəndini təqdim edirik:

*Dağların başından çəkilsin duman,
Üfüqlər görünsün, cəhəb olmasın.
Çuxsın, ziyalansın Şərqin günəşi,
Üzündə zərrəcə niqab olmasın.*

*Ötüşsün hər səhər bağlarda səbə,
Xəzəndən bülhülün çəkimsin çəfa.
Bahar çəyi töksün yağınurlar səmə,
Açlısın qəncələr, xərəb olmasın [8, s.3].*

C.Rəmzinin ən çox sevdiyi və haqqında məhəbbətli söz açdığı şairlərdən biri Mikayıl Müşfiq olmuşdur. Bu da səbəbsiz deyildir. M.Müşfiq böyük istedad sahibi, çoxşün təbə malik bir şair olmaqla yanaşı, həm də C.Rəmzi ilə bir məktəbdə oxumuş, hətta eyni rayonun müxtəlif məktəblərində eyni illərdə müəllim işləmişdir.

C.Rəmzinin M.Müşfiqin anadan olmasının 80 illiyi ilə bağlı çap etdiyi "Müşfiq haqqında xatirələrim" adlı məqaləsi həm C.Rəmzinin, həm də M.Müşfiqin həyat yolunun bir neçə məqamına işıq saldığı üçün maraq doğurur.

Məqalədən göründüyü kimi, onlar lap gənc yaşlarından bir-birini tanımış və yoldaşlıq etmişlər. Hər ikisinin ədəbiyyata, şeirə olan həvəsi onların arasında səmimi dostluğun yaranmasına səbəb olmuş, ən maraqlı burasıdır ki, millətçi görüşlərinə görə hər ikisi 1937-ci ilin repressiyasının qurbanlarına çevrilmişlər. M.Müşfiq güllələnmiş, C.Rəmzi isə 20 ilə yaxın sürgündə yaşamış, baxtının ona yar olması sayəsində Vətənə, doğmalarına yanına qayıda bilmişdir.

Xatirədən bəzi seçmələri burada veririk və hesab edirik ki, bunlar M.Müşfiqin həm bir şair, həm də şəxsiyyət olaraq hansı xarakterik xüsusiyyətlərə malik olmasının əyani göstəriciləridir. Müəllif yazır: "Müşfiq məndən üç yaş kiçik olsa da, hayət, dövrü məndən yaxşı görürdü, məndən yaxşı düşündürdü.

...O səhbətələri mənə dəyərdli ki, yazdıqlarını sandığa yığma, çapa aparmaq lazımdır. Nöqsanlı olsa, sənə məsləhət verərdim. Tənqid-dən qorxm. Görürsən ki, hamımız tənqid olunuruq. Tənqidlərdən iş xatirənə olanı da var, qəzəllə yazılanı da. İş xatirənə olanları qəbul et, inkişafına kömək edə. Qəzəllə olanlara əhəmiyyət vermə.

...Biz bir məktəbdə oxuduğumuz kimi, bir rayonda da müəllim olmuşuq. 1934-1935-ci illərdə mən Oktyabr rayonunun 21 nömrəli, o da 18 nömrəli məktəbdə ədəbiyyat müəllimi idi. Tez-tez görüşürdük. Mənim həmin məktəbdə ədəbiyyat dərsməyi vardı. Tələbələrimdən Abbasqulu Cövhər, Balas Azəroğlu, Mikayıl Abdullayev də orada iştirak edərdilər.

M.Müşfiq da şair həvəskarları olan tələbələrindən bizim dərsməyə göndərirdi" [9, s.8].

C.Rəmzi qeyd edir ki, M.Müşfiq qüvvətli hafizəyə malik idi, klassiklərdən və öz şeirlərindən əzbər oxuyardı. "İnqilab və mədəniyyət", "Şərqi qadını", "Gənc işçi" kimi jurnal və qəzetlərinin onun şeirlərini tez-tez çap edərdi.

Müəllif bir şair olaraq M.Müşfiqin bu cür səciyyətlərini: "Mikayıl Müşfiq Vətəni və xalqı bütün varlığı ilə sevən bir şair idi. O, Vətən və xalqı sevməklə kifayətlənməzdi, onları ürək çırpıntılı ilə təbliğ və təşviq də edərdi. O, dövrün hadisələrini şeirlərində vaxtında əks etdirirdi" [9, s.8].

Bu gün haqqında məhəbbətə danışdığı-miz füzuliyünas və qəzalxan Hacı Mailin (Mail Əliyev) respublikada tanınmasında, heç şübhəsiz ki, C.Rəmzinin yazdığı və "Xalq istedadları" rubrikası altında çap olunan "Füzuli şeirinin parəstışkari" adlı məqaləsinin də müəyyən rolu olmuşdur. Məqalədə Mail Əliyevdən həm Azərbaycan SSR EA-nın Əlyazmalar Fondunun elmi işçisi (indiki M.Füzuli adına Əlyazmalar İnstitutu – G.C.), həm də istedadlı bir şair kimi bəhs olunur. Bildirilir ki, orta məktəbi qurtarıqdan sonra ikillik fars dili kursunu bitirmiş, klassik poeziyanı, xüsusilə Məhəmməd Füzulinin sevməklə yanaşı, həm də ustalıqla şərh edə bilər. Məqalənin bir yerində oxuyuruq: "Füzulinin parəstışkari olan Mayıl şairin beş qəzalını, Hafiz Şirazinin yaradıcılığında bəzi nümunələri törcümə etmişdir" [10, s.3]. Xanəndələrin iyirmi öndür çoxdur ki, onun şeirlərinə müraciət etdiyini bildiren müəllif qeyd edir ki, o, əsərlərini həm arzun, həm də həca vəznində yazır və hər iki vəznə özünə uyğun nümunələr yaratmağa müvəffəq olur. Müəllif belə bir nəticəyə gəlir ki, "Mayıl satirik şeirlər də yazır, lakin onun yaradıcılığında əsas yeri lirik mövzulu əsərlər tutur" [10, s.3].

C.Rəmzi 1921-ci ildə Həvsa kəndində doğulmuş, 1944-cü ildə Baltik cəbhəsindən qara kağızı gəlmiş Həsən Qasım oğlu Abdullaevdən də danışıq. Məqalədə oxuyuruq: "Həsən hələ orta məktəbdə oxuyan zamanlarda aruz və həca vəznində şeirlər yazmışdır. Bacısı Xədicədə 15 şeiri saxlanılır. Qalan şeirləri itib-batmışdır. Cəbhədən gələn məktublərinin içərisində də Həsənin şeirləri vardır. Əfsus ki, çoxları kimi, onun da arzuları açılmadan solumuş, yaradıcılığını davam etdirə bilməmişdir" [11, s.4].

Müxtəlif mətbuat orqanlarında çap olunan "Abasalt Rizayi", "Şair Bağır", "Yadigar şeirlər", "Ağadadaş Müniri" kimi məqalələrində unudulmaqda olan bir çox şairi ədəbi ictimaiyyətdə təqdim edən C.Rəmzi müasir ədəbi prosedura laqeyd qalmamışdır. Fikrimizin təsdiqi üçün

Rüfət Əhmədzadənin 1981-ci ildə "Yazıçı" nəşriyyatında çap olunmuş "Məhəbbətə, gülüşlə" kitabı haqqında məqaləsinə nəzərdən keçirmək kifayətdir.

Rüfət Əhmədzadəni müasir dövrdə Sabir ədəbi məktəbinin layiqli nümayəndələrindən biri hesab edən müəllif kitabdakı şeirləri mövzu və problematikasına görə qruplaşdıraraq təhlil edir.

Müəllif bildirir ki, kitabın bir hissəsini R.Əhmədzadənin lirik şeirləri təşkil edir. Müəllifin fikrinə, "... bu şeirlər satirik şairin yaradıcılığının o biri qütbünü – gah sevinclə, fərəhlə, gah başarı bir kədərlə, gah ana məhəbbəti, gah da ata qüruru ilə döyünən şair ürəyini açmış bizzə göstərir" [12, s.6].

C.Rəmzi qeyd edir ki, kitabın ikinci və əsas hissəsini şairin satirik şeirləri təşkil edir. Şeirləri təhlil edən müəllif belə bir fikir irəli sürür ki, cəmiyyətimizdə demək olar ki, ələ bir neqativ hal yoxdur ki, onlar şair tərəfindən tənqid atəşinə tutulmasın.

Müəllif kitabın üçüncü hissəsini təşkil edən bəhrə-təvillərindən "Yaradan əllərə alqış", "Yaxşılar yaxşı ki, çoxdur", "Sən də fərəhlən", "Öpürəm əllərinizdən" və başqalarını təhlil edərək bildirir ki, bunlarda bugünkü nailiyyətlərimizi və onları yaradan vəzəmlər adamlarını şair böyük iltihax hissi ilə xəşm edir.

Rüfət Əhmədzadənin şeirlərinin əhatəli şəkildə təhlil edən C.Rəmzi onların uğurlu cəhətləri ilə bərabər, qusurlarını da göstərmək yazır: "Müvəffəqiyyətli şeirlərlə yanaşı, şeirlərdə bəzən vəzn pozğunluğuna (s.18), qafiyə uyğunsuzluğuna (s.15) da təsadüf olunur. Lakin belə xırda nöqsanlar kitabın ümumi təsirini azaltmır" [12, s.6].

Nəticə. Beləliklə, C.Rəmzinin Azərbaycan ədəbiyyatı ilə bağlı elmi fəaliyyəti barədə fikirlərimizi ümumiləşdirərək bildirik ki, o, əsasən İrən ədəbiyyatı mülkəssəsi olsa da, klassik və müasir Azərbaycan ədəbiyyatı ilə də məşğul olmuş, ədəbiyyatşünaslıq elminə layiqli töhfələr vermişdir.

ƏDƏBİYYAT

1. Cəfər Rəmzi. Nəsir Bakuyinin bir mükəmməsi haqqında. "Bakı", 1 iyul 1978-ci il.
2. C.Rəmzi. M.Füzulinin "Leyli və Məcnun"u haqqında. 2-ci arxiv.

3. Cəfər Rəmzi. Arxiv – 2, Məhəmməd Füzulinin "Leyli və Məcnun"u haqqında.
4. Cəfər Rəmzi. Məcmuəş-şüara haqqında. 2-ci arxiv.
5. Cəfər İsmayilzadə. M.Ə.Sabir ədəbi məktəbinin davamçısı. "Bakı", 2 iyul 1965-ci il.
6. C.Rəmzi. Almazda İldırım. "Ədəbiyyat və incəsənət", 18 mart 1988-ci il.
7. Azərbaycan klassik ədəbiyyatında işlədilan adların və terminlərin şərhli. Tərtib edən: A.M.Babayev. Bakı, "Maarif", 1993.
8. Cəfər Rəmzi. Bir şair yazdı. "Bakı", 3 noyabr 1979-cu il.
9. C.Rəmzi. Müşfiq haqqında xatirələr. "Ədəbiyyat və incəsənət", 19 avqust 1988-ci il.
10. Cəfər Rəmzi. Füzuli şeirinin parəstışkari. "Ədəbiyyat və incəsənət", 18 mart 1983-cü il.
11. Cəfər Rəmzi. Ömür vaxtsız salsə da. "Azərbaycan müəllimi", 7 may 1982-ci il.
12. Cəfər Rəmzi. Məhəbbətə, gülüşlə. "Ədəbiyyat və incəsənət", 11 mart 1983-cü il.

JAFAR RAMZI ISMAYILZADEH'S RESEARCHES ON THE AZERBAIJANI LITERATURE

Summary

In the article literary critic Jafar Ramzi Ismayilzadeh's investigations about problems of classical Azerbaijani literature and modern literature were reflected. In the article Jafar Ramzi's articles about the representatives of our classical literature "Abutə muhammas", "Mohammed Fuzuli's "Leyli və Məcnun", about our modern literature "Alibas Muznib", "Aliaga Vahid", "The admirer of Fuzuli's poets" about Mail Aliyev, now known as fuzuliyünas and ghazalkhan, "The warrior poet" about Mirrahim Mirrahim oghlu Aleskerli, "Straight, Curly" talking about Rufat Ahmedzadeh's satirical poems, "Almazda Yildirim", "My Memories about Mushfig", "Two poems of an unknown poet" written about Mursal, whose name is unknown to the science world, "One poet lived ..." about one of the Baku poets Hasan Sayyar, "Even if life spared ..." spoken about Hasan Gasim oglu Abdullaev, who was born in 1921 in the village of Hovsan and in 1944 had come his black paper from the Baltic front, and his poems etc., but also about poets who are forgotten "Abasalt Rizayi", "Poet Bagir", "Recollectible poem" were studied.

It is clear from the article that Azerbaijani literature hasn't been left out of the attention of Jafar Ramzi, who works mainly as an Iranian literary expert, as a literary critic, he also studied the representatives of our literature, as well as she was systematically engaged in classical and contemporary Azerbaijani literature, he has made a great contribution to our literature by introducing poets that has been forgotten and ignored by society to the world of science.

Key words: classical, article, poet, satiric, creativity, poetry, ghazal

ИССЛЕДОВАНИЯ ДЖАФАРА РАМЗИ ИСМАИЛЗАДЕ, СВЯЗАННЫЕ С АЗЕРБАЙДЖАНСКОЙ ЛИТЕРАТУРОЙ

Резюме

В статье рассмотрены исследования учёного-литературоведа Джафара Рамзи Исмаиляде, связанные с проблемами классической и современной азербайджанской литературы. Были исследованы статьи, написанные Джафаром Рамзи о представителях классической литературы: «О мухаммасах», «Лейли и Маджнун» Мухаммеда Фузули, также статьи, связанные с современной литературой: «Алиага Вахид», «Поклонник стихотворений Фузули» про известного в настоящее время как фузулиевца и нева газалей Маилу Алиева, «Поэт-воин» про Миррахима Миррахимовича Алескерли, «Прямо, изогнуто» про сатирические стихи Руфата Ахмедзаде, «Два стихотворения неизвестного поэта» про неизвестного научному миру Мурсала, «Алиас Иллырым», «Мои воспоминания о Мущифиге». Из бакских поэтов: «Жил один поэт...» про Гасана Сайяра, «Если даже жизнь безвременно прошла...» про Гасана Гасимовича Абдуллаева, родившегося в Говсане в 1921 году, о котором в 1944 году пришла чёрная весть с Балтийского фронта, о забытых поэтах «Абасалт Ризани», «Поэт Багир», «Стихи памяти», «Агададан Мушир».

Из статьи становится ясно, что не остались в стороне от внимания Джафара Рамзи, проявляющего активность в основном как эксперт иранской литературы, и исследования литературоведа о представителях азербайджанской литературы. Таким образом он систематически занимался классической и современной азербайджанской литературой, внося свой вклад в её изучение, помогая признанию в научном мире забытых и обойдённых вниманием общественности поэтов.

Ключевые слова: классическая, статья, поэт, сатирика, творчество, поэзия, газель